

Motion till riksdagen 2007/08:Sf276

av Lars Ohly m.fl. (v)

En stärkt socialförsäkring

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning	3
4	Pågående systemskifte.....	4
5	Hetsjakten mot sjukskrivna	5
6	Regeringens åtstramningspolitik	6
7	Generell välfärd – ett samhällskontrakt.....	7
7.1	Inkomstbortfallsprincipen – höga tak och starka golv	8
7.2	Riskerna med att öppna för privatisering och avtalslösningar	9
8	En stärkt social trygghet.....	10
8.1	Stärkta ersättningar	10
8.2	Använd överskott till att förbättra försäkringen.....	11
8.3	Rättssäkerhet i sjukförsäkringen.....	11
8.3.1	Högriskskydd för långtidssjukskrivna.....	12
8.3.2	Värna läkares sjukskrivningsrätt	12
8.3.3	Sjukpenning med fler steg.....	12
8.3.4	Slopad karensdag	13
8.3.5	Sjukgymnasters sjukskrivningsrätt.....	13
8.3.6	Ökade resurser till Försäkringskassan.....	13
9	Avslutning.....	14

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen låter utreda problemet med arbetsgivare som anställer svart arbetskraft och återkommer med förslag till åtgärder.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetet med att skapa förbättringar inom socialförsäkringssystemet ska ta sin utgångspunkt i inkomstbortfallsprincipen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att motverka ökade inslag av privatiseringar.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att statens ansvar för de ekonomiska trygghetssystemen inte ska lämnas över på arbetsmarknadens parter.
5. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om höjning av taket i sjukförsäkringen i enlighet med vad som anförs i motionen.
6. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på en ändrad beräkningsgrund för SGI i enlighet med vad som anförs i motionen.
7. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om höjning av sjuk- och aktivitetsersättningen i enlighet med vad som anförs i motionen.
8. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om höjning av bostadstillägget i enlighet med vad som anförs i motionen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att eventuellt överskott i socialförsäkringssystemet ska komma de försäkrade till del.
10. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om ändring i lagen (1991:1047) om sjuklön i enlighet med vad som anförs i motionen om högriskskydd för långtidssjukskrivna.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att värna läkares sjukskrivningsrätt.
12. Riksdagen begär att regeringen skyndsamt återkommer med förslag om tillsyn av försäkringsläkarna.
13. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till hur en sjukpenning med fler steg bäst kan genomföras.
14. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på ändring som innebär att karensdagen avskaffas.

3 Inledning

Den svenska välfärdsmodellen har undergrävts under lång tid och angreppen mot de offentliga trygghetssystemen blir alltmer intensiva. Samtidigt finns det mer resurser än någonsin i ekonomin och efterfrågan på just välfärdstjänster ökar.

Den borgerliga regeringens mantra om att ”minska bidragsberoendet för att det skall löna sig att arbeta” präglar de förslag som regeringen överlämnat till riksdagen sedan mandatperiodens början. Talet om att den som är arbetslös eller sjukskriven påstås gå på bidrag, och därmed underförstått parasiterar på dem som arbetar, används som ett retoriskt angrepp på det generella välfärds-systemet för att legitimera sänkta ersättningsnivåer och hårdare tag mot sjuk-skrivna, förtidspensionärer och arbetslösa. Detta grundar sig på en oärlig syn på våra sociala försäkringar. Dessa finansieras genom avstått löneutrymme från löntagarna och tillhör därmed alla invånare som en rättighet – inte som välgörenhet, inte som bidrag.

Retoriken om fusk och bidragsberoende används för att skyla över de miljardbelopp man vill spara på sjukförsäkringen för finansiera skattesänkningar. Det handlar om hårdare tag, skärpt lagstiftning och ökad kontroll. Regeringens förslag är var för sig och som helhet medvetna angrepp på den svenska modellen.

Våra offentliga trygghetssystem finns till för att säkerställa att individerna har tillräckliga ekonomiska resurser oavsett livssituation. Konstruktionen av socialförsäkringssystemet bygger på viktiga grundvalar som skatt efter bärkraft, arbetslinjen, inkomstbortfallsprincipen och principen att de omfattar alla individer. Detta är viktiga principer som skiljer vårt generella system från andra som bygger på grundtrygghet för främst människor med små ekonomiska resurser.

Systemet skall ge medborgarna en inkomstrelaterad ersättning vid olika livssituationer – sjukdom, arbetslöshet, föräldraledighet och liknande – med en angiven lägsta nivå. Individens rättigheter betonas genom att finansieringen och omfördelningen sker via ett progressivt skattesystem och inte genom individuella avgifter eller efter behovsprövning. Det är viktigt att betona att de sociala avgifterna utgörs av den anställdes avstådda löneutrymme.

Det är också viktigt att understryka att systemets grundvalar vilar ömsesidigt mot varandra. Om inte skatt tas ut efter bärkraft kommer systemet att underfinansieras och systemets omfördelningseffekter delvis utebli. Om inte arbetslinjen gäller kommer systemet att erodera finansiellt och legitimitetsmässigt. Och så vidare.

I och med att socialförsäkringen genom inkomstbortfallsprincipen så nära är kopplad till arbetsmarknaden återspeglas den ojämlikhet och ojämställdhet som präglar arbetsmarknaden i försäkringen. Därför är vår kamp för starka sociala försäkringar och för att rättvisa och rättssäkerhet skall utmärka utbetalningarna från trygghetssystemen också en kamp för att minska klass- och könsskillnader.

Fel! Okänt namn på

Den välfärdsmodell som vuxit fram i Sverige har betydande fördelar ur ett feministiskt perspektiv. Framväxten av en stark offentlig sektor var till att börja med en förutsättning för att kvinnor skulle kunna få ett eget förvärvsarbete. En förutsättning för att kvinnor skulle få en egen försörjning genom förvärvsarbete och vid barnledighet föräldraförsäkring, var skapandet av barnomsorg, äldreomsorg, skola och social service. Detta har inneburit att arbetsuppgifter som kvinnor tidigare förutsattes att sköta har professionaliserats. Kombinationen av en aktiv arbetsmarknadspolitik med full sysselsättning som mål, rättigheter kopplade till individen och större samhällsansvar för barnomsorg har varit viktig för kvinnors självförsörjning. Det faktum att socialförsäkringarna, med undantag av föräldraförsäkringen, är individbaserade, bör betonas i det här sammanhanget.

Vänsterpartiet ser som en prioriterad uppgift att värna denna modell om generell välfärd. Vi kämpar för att alla skall ha rätt till ekonomisk trygghet vid inkomstbortfall på grund av sjukdom, arbetslöshet, ålderdom eller föräldraskap. De förbättringar som behöver göras av socialförsäkringssystemens olika delar skall göras för att stärka tryggheten för de försäkrade och med den generella välfärden som utgångspunkt. Vi kämpar för ett starkt och hållbart system som ger människor trygghet i förändringen och tillit att klara olika livssituationer – ett system som kan ge dig det du behöver, när du behöver det.

4 Pågående systemskifte

I september 2005 tillsatte den dåvarande socialdemokratiska regeringen en utredning med uppdrag att analysera och lämna förslag till en reformering av socialförsäkringssystemet med pensionssystemet som förebild. Utredare blev den tidigare generaldirektören på dåvarande Riksförsäkringsverket, Anna Hedborg, som alltså utrett samma verksamhet som hon tidigare varit ansvarig för. Värt att notera är att just Anna Hedborg också var socialdemokraternas representant i pensionsarbetsgruppen och därmed en av huvudkonstruktörerna bakom pensionssystemet.

Socialförsäkringsutredningen har utöver en lång rad så kallade idéskrifter även presenterat sitt slutbetänkande, Mera försäkring och mera arbete (SOU 2006:86). Utredningen hade tydliga direktiv att se över socialförsäkringssystemet med pensionsreformen som förebild. Enligt utredningens förslag skall inlagen av egenavgifter och avtalslösningar öka. Socialförsäkringarna skall utgöra en mer ekonomiskt självständig del utanför statsbudgeten. Samma lösning återfinns i pensionssystemet, som härigenom gjorts oberoende av politiskt inflytande. Det övergripande syftet sägs vara att skapa ett system som är mer ekonomiskt robust och mindre beroende av konjunkturen. Med detta avses systemets känslighet bl.a. för skenande sjukkostnader att minska. Ett nytt inkomstbegrepp som baseras på mer historiskt beräknade inkomster skall ligga till grund för ersättningen från försäkringarna. Företagshälsovården skall få en aktiv roll i rehabiliteringsprocesser och en borte gräns skall införas i sjukförsäkringen.

Regeringen har tydligt angivit tonen för vad man tänkt sig angående socialförsäkringarna. Förutom en rad genomgripande inskränkningar och neddragningar inom socialförsäkringsområdet, vilka vi kommer att argumentera mot längre fram i denna motion, avser man också göra om socialförsäkringssystemet enligt ovanstående politiska utgångspunkter. En parlamentarisk utredning skall nu tillsättas för att fullfölja detta avgörande systemskifte.

Vänsterpartiet är mycket kritiskt till detta. Vi kommer i det följande att redogöra för vår syn på socialförsäkringssystemet och argumentera för behovet av att värna försäkringens grundläggande principer genom att förbättra systemet inifrån, i stället för att genomföra ett systemskifte som angriper den bakomliggande ideologin i våra socialförsäkringar.

5 Hetsjakten mot sjukskrivna

Under den senaste femtonårsperioden har arbetslivet, inte minst i offentlig sektor, genomgått radikala förändringar. Personalpolitiken har prioriterats ned i kommuner och landsting, samtidigt som åtskilliga miljarder har sparats. Konsekvenserna av detta visade sig redan efter 90-talets första hälft. Åren 1992–2002 ökade antalet långtidssjukskrivna kraftigt, framförallt bland kvinnorna. I samma takt ökade sjuknärvaron och övertidsarbetet, och stressrelaterade sjukdomar slog igenom i statistiken med full kraft.

Arbetet med att komma till rätta med dessa problem borde koncentreras på att undanröja orsakerna till att människor får illa i dagens arbetsliv och att försöka ge dem som drabbats så goda förutsättningar som möjligt att komma tillbaka till arbetslivet. Det handlar om insatser för ett rymligt arbetsliv och för individuellt anpassad rehabilitering av hög kvalitet.

I stället har debatten kommit att fokusera på ”fusk och överutnyttjande” av socialförsäkringarna och på åtgärder för hårdare tag mot sjukskrivna och arbetslösa. Ränta vid återkrav har införts för att stävja så kallat överutnyttjande. Riktlinjer vid sjukskrivning skall stramas upp med särskilt fokus på så kallat diffusa diagnoser. Personer som drabbats av utmattningsdepression föreslås inte kunna sjukskrivas alls. En bidragsbrottslag har införts. Regeringen har trots skarp kritik föreslagit att sjukintyg skall införas vid första sjukdagen. Kontroll vid uttag av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn skall införas trots att det kommer att ta enorma resurser i anspråk hos personalen på förskolor och skolor. Stora resurser satsas på så kallade fuskjägare hos Försäkringskassan samtidigt som allt mindre resurser läggs på att handlägga försäkringen för dem som är sjuka och arbetsskadade.

Att basera åtgärder och lagstiftningsförslag och på en bild av det fuskande folket skapar ett samhällsklimat där kontroll och misstänkliggörande breder ut sig. Vänsterpartiet är övertygat om att det samhällsklimat av kontroll och misstänkliggörande som riskerar att breda ut sig i efterverkningarna av denna häpnadsväckande debatt är ett betydligt mer allvarligt hot mot samhället än fuskets i sig. Fuskdebatten används som ett retoriskt angrepp på det generella välfärdssystemet och för att legitimera försämringar för sjuka och arbetslösa.

Fel! Okänt namn på

Det handlar om sänkta ersättningsnivåer och om att försvåra sjukskrivningsprocessen. Som ett led i detta avser regeringen nu att skärpa riktlinjerna för sjukskrivning. Det innebär att sjukskrivningstiderna för vissa diagnoser skall kortas kraftigt och att andra helt skall slopas.

Förekomsten av oegentligheter i våra gemensamma trygghetssystem är i sig en kränkning mot och riskerar att underminera det generella välfärdssystem som omfattar oss alla. Redan för flera år sedan blev det möjligt för berörda myndigheter att öka det inbördes informationsutbytet på elektronisk väg i syfte att förebygga oegentligheter, öka effektiviteten och förbättra servicen. Det är möjligt att detta utbyte kan förfinas ytterligare för att uppnå avsett resultat utan att inverka på integritet och rättssäkerhet.

En del av de oegentligheter som det här är fråga om rör den s.k. svarta arbetskraften, t.ex. individer som uppbär sjukersättning och trots det förvärvsarbetar. Den typen av oegentligheter skulle inte existera om det inte samtidigt fanns skrupelfria arbetsgivare som skapar en efterfrågan på svart arbetskraft. Dessa arbetsgivare gör sig skyldiga till brott genom att de inte betalar in skatt eller socialavgifter på lönesumman, något som i förlängningen är till skada för den försäkrade. Det betalas t.ex. inte in några avgifter till pensionssystemet, vilket leder till en låg pension. Efterfrågan på svart arbetskraft måste strypas. Att det finns arbetsgivare som är beredda att hänsynslöst utnyttja människors utsatthet för att slippa betala riktiga löner kräver kraftfulla åtgärder. Regeringen bör därför utreda frågan om problemet med arbetsgivare som anställer svart arbetskraft och återkomma med förslag till åtgärder. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Regeringens åtstramningspolitik

Regeringen har efter valet inlett ett brett angrepp mot socialförsäkringssystemen. Taket i sjukförsäkringen har sänkts till 7,5 basbelopp. Den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) har räknats ned, vilket lett till lägre ersättningar för alla sjukskrivna och föräldralediga. Antagandeinkomsten vid sjuk- och aktivitetsersättning försämrades med urholkad framtida pension som resultat. Sjukpenningen för arbetslösa har sänkts. Privatiseringen av trafikförsäkringen har påbörjats. Regeringen går nu vidare med fler hårda angrepp. Den reformering av sjukförsäkringen som presenteras i höstbudgeten är inget annat än ett kraftigt besparingsprogram. Den innebär dels att lagen om anställningsskydd kringgås, dels att många människor helt enkelt får ett mycket sämre stöd som sjuka. En ytterligare sänkt beräkningsgrund för SGI verkar i samma riktning.

Härigenom hotas socialförsäkringssystemets grundvalar och därmed individens rätt till ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp. Vänsterpartiet avvisar kraftigt dessa försämringar och ovillkorligen tanken på att inskränkningar i trygghetssystemen för sjuka och arbetslösa skulle leda till ökad sysselsättning. Vi avvisar därmed också de besparingar som regeringen påstår sig göra som en följd av åtgärds paketets genomförande tillsammans med opreciserade satsningar för att bekämpa fusk.

Utöver den minskning av utgifterna för sjukförsäkringen som enligt regeringens förslag följer av direkta regelförändringar och minskade ersättningsnivåer, sker en neddragning av anslagen som exempelvis är kopplade till förändringar i Försäkringskassans praxis och förhållanden på arbetsmarknaden. Även detta bör ses som ett resultat av regeringens åtstramningspolitik.

Regeringens inslagna väg är en symbolpolitik som riktar udden mot sjuka och arbetslösa för att genomföra det systemskifte man föresatt sig. Vänsterpartiet vill understryka att våra gemensamma medel inte skall användas till panikåtgärder som leder oss in i ett kontrollsamhälle, eller till att förödmjuka sjuka och arbetslösa. Kraften skall ägnas åt att stärka försäkringen. Våra insatser måste riktas mot att människor skall bli friska, på att skapa ett rymligt arbetsliv och på att människor samtidigt skall känna trygghet och tillit att klara olika livssituationer.

7 Generell välfärd – ett samhällskontrakt

Det offentliga välfärdssystemet är så konstruerat att det bidrar till en solidarisk omfördelning av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män, mellan lågavlönade och högavlönade och mellan olika perioder i individernas liv. Omfördelningen sker genom skatter och avgifter, och konstruktionerna varierar mellan olika delar av socialförsäkringen och de socialpolitiska förmånerna. Denna strävan efter solidarisk omfördelning är viktig i ett samhälle som på allvar strävar efter att minimera skillnader på grund av klass och kön. Vänsterpartiet värnar om en gemensam och solidarisk sektor, grundad på principen ”av var och en efter förmåga, åt var och en efter behov”.

Det ekonomiska offentliga trygghetssystemet är alltså ett av våra redskap för att utjämna klass- och könsskillnader och för att fördela resurser över livet. Ekonomiska resurser skall komma alla invånare till del som en rättighet – inte som välgörenhet. För kvinnor innebär det ett minskat ekonomiskt beroende av enskilda män. För arbetstagare leder systemet till en mildrad beroendeställning gentemot enskilda arbetsgivare och till en stärkt möjlighet att byta arbete och därmed slippa vara livegen.

En av grundtankarna bakom den generella välfärdspolitiken är att de olika delarna – verksamheterna, socialförsäkringssystemet enligt inkomstbortfallsprincipen, det generella bidragssystemet och de behovsprövade insatserna – skall ses som fristående men kommunicerande kärn. Det ekonomiska trygghetssystemet är, på samma gång som det är nödvändigt för den enskildes ekonomiska trygghet, också avgörande för hela samhällsekonomin funktion och därmed för alla medborgares välfärd. Utmärkande för det ekonomiska trygghetssystemet är att många individers riskpremier samlas ihop genom skatte- och avgiftssystem, för att sedan kunna finansiera ersättningar till individer vid situationer som inte drabbar alla lika och samtidigt. Stabila offentliga ekonomiska välfärdssystem skapar trygga människor, som på ett bra sätt kan tillvarata sina livsmöjligheter. Genom att föra en politik för full syssel-

Fel! Okänt namn på

sättning och värna det ekonomiska trygghetssystemet skapar vi ett mer rättvist och solidariskt samhälle.

7.1 Inkomstbortfallsprincipen – höga tak och starka golv

Inkomstbortfallsprincipen innebär att i stort sett alla, inte bara de fattigaste, omfattas och gynnas av systemet. Därmed skapas en solidaritet även hos samhällets mellanskikt. Med inkomstbortfallsprincipen som kompass måste varje förändring i systemen analyseras så att vi inte omvägen hamnar i ett grundtrygghetssystem.

Det samhällskontrakt som den generella välfärdsmodellen har sin utgångspunkt i, förutsätter att t.ex. medelklassen solidariskt och progressivt skall betala till systemet via skatter och sociala avgifter. Härmed skall de som en uppfyllelse av kontraktet också få ut en rimlig del. Detta minskar intresset för och betydelsen av privata lösningar och upprätthåller därmed systemets legitimitet. Eftersom kvinnor har större behov av socialförsäkringarna än män och lågavlönade män större behov än högavlönade blir höginkomsttagare nettobidragsgivare till systemet. Härmed bör han eller hon alltså också få ut sin del när han eller hon är sjuk. Ju fler som är med och betalar för välfärden, desto mer resurser kommer samhället att ha att omfördela och för att garantera inkomstbortfallet.

Obligatoriska och generella socialförsäkringar, som är solidariskt finansierade på detta sätt, är en grundbult i den svenska välfärden. Inkomstbortfallsprincipen bidrar också i stor utsträckning till att frigöra medborgarna från de rikas välvilja, välgörenhet och fattigvård. Arbetet med att skapa förbättringar inom socialförsäkringssystemet skall ta sin utgångspunkt i inkomstbortfallsprincipen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Den grundläggande tanken och ideologin är att en försäkrad skall kunna få sin standardtrygghet säkrad vid bortavaro från arbetet och att den största delen av befolkningen skall befinna sig ”under tak” för att solidariteten och legitimiteten skall kunna upprätthållas. Om en allt större del av de försäkrade befinner sig i en situation där de dels, via skattesystem och sociala avgifter, skall vara med och betala till den generella försäkringen, och dels ser att de inte kan behålla sin standardtrygghet utan tvingas ta privata försäkringar sviktar systemets legitimitet. Därmed sätts också solidariteten på spel.

År 2005 beräknas mer än hälften av de heltidsanställda tjäna mer än taken i sjuk- och föräldraförsäkringen. Detta faktum har redan lett till att en rad fackförbund och enskilda arbetsgivare börjat teckna privata försäkringar för att täcka upp inkomstbortfallet för enskilda arbetstagaren med inkomster över tak. Det bästa sättet att förhindra att klass- och könsskillnaderna ökar är att se till att alla har något att vinna på att försvara den generella välfärden. Höjda tak är en förutsättning för att vi skall kunna stärka golven.

7.2 Riskerna med att öppna för privatisering och avtalslösningar

Sedan ett antal år tillbaka växer marknaden och inslagen av privata försäkringar på socialpolitikens område. Regeringen avser att låta den privata trafikförsäkringen ta över sjukförsäkringens åtagande i de fall där trafikskador har genererat kostnaden. Som en led i detta har skatt på trafikförsäkringspremien införts. Motivet är att öka riskmedvetandet med direkta individuella kopplingar till försäkringskostnaden. En första bit mark har därmed brutits upp för att sedan kunna efterföljas av speciallösningar för andra grupper. Det är inte otänkbart att så kallade riskgrupper som rökare och diabetiker skulle kunna komma att inrymmas i sådana lösningar. Inte minst ur klass- och könsperspektiv är detta en mycket farlig utveckling, exempelvis eftersom människor med förslitande arbetsuppgifter relativt sett skulle dra på sig högre försäkringskostnader än andra grupper. Vi avvisar detta och därmed den särskilda skatt på trafikförsäkringspremie som regeringen räknar med ger 2,8 miljarder kronor i ökade intäkter under de kommande tre åren.

Ökad privatisering urholkar jämlikheten i de sociala trygghetssystemen. Vänsterpartiet vill understrika att riskerna med en sådan utveckling kommer att slå mot vissa grupper mer än andra. Det är därför oerhört viktigt att värna den generella karaktären i försäkringssystemen och att motverka ökade inslag av privatisering. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Diskussioner förs om att finna öppningar för avtalslösningar för att arbetsmarknadens parter skall ta över en del av ansvaret för socialförsäkringarna. Vänsterpartiet ser definitivt att det är stor risk att nuvarande grunder för socialförsäkringssystemen bryts sönder om betydande system med avtalsförsäkringar införs. Det riskerar i allra högsta grad att kraftigt fördjupa klass- och könsskillnader i landet. Ohälsoproblematiken är redan en av de största orättvisorna i Sverige och är starkt kopplad till den sneda fördelning av makt och resurser som präglar vårt samhälle.

Med tanke på att detta handlar om branschavtal är det viktigt att påpeka som ett exempel att Metall som facklig organisation traditionellt har ett större inflytande eftersom dess medlemmar tillhör den "närande" sektorn, jämfört med exempelvis Kommunal som tillhör den "tärande".

Ofta framförs det att ökad privatisering leder till ökad valfrihet. Valfriheten i ett privatiserat system är dock godtyckligt beroende av en persons fysik, ställning på arbetsmarknaden och kön. Det förefaller tveksamt om något försäkringsbolag skulle erbjuda en kvinna i fertil ålder något skydd mot inkomstbortfall i samband med föräldraledighet.

Med hänvisning till ovanstående att det är alldeles nödvändigt att regeringen ägnar stor kraft åt inom ramen för arbetet mot ohälsan se över vilka förändringar av socialförsäkringarna som är nödvändiga för att motverka behovet och framväxten av privata försäkringslösningar inom det socialpolitiska området. Statens ansvar för de ekonomiska trygghetssystemen skall inte lämnas över på arbetsmarknadens parter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

8 En stärkt social trygghet

Regeringen har i budgetpropositionen presenterat vad man kallar ett åtgärds paket för minskad sjukfrånvaro. Förslagen innebär en rad genomgripande åtgärder och kraftiga nedskärningar på sjukförsäkringens område. Sjukskrivningstiden för en rad andra diagnoser skall kortas ner kraftigt. Ersättningsnivåerna sänks, särskilt för långtidssjukskrivna. En borte gräns på tolv månader föreslås i sjukförsäkringen. Arbetsförmågan skall prövas mot hela arbetsmarknaden efter sex månader, vilket innebär att sjukskrivna häfter förlorar rätten till sin anställning. Vi avvisar detta och därmed också de kraftiga besparingar man påstår sig kunna göra på sjukförsäkringens område.

Regeringens politik på detta område har som uttrycklig avsikt att försämrade ekonomiska villkoren för personer som är sjukskrivna och förtidspensionerade. Motiveringen är att det skall löna sig att arbeta. Vänsterpartiet tillbakavisar kraftigt detta synsätt och föreslår i stället en rad förstärkningar för en grupp som ofta lever under mycket svåra ekonomiska villkor.

8.1 Stärkta ersättningar

I och med regeringens sänkning av taket i sjukförsäkringen har antalet personer som inte omfattas av inkomstbortfallsprincipen ökat kraftigt. Ungefär 30 procent av löntagarna har hamnat över taket och skulle därmed få sänkt ersättning vid sjukdom. Vi vill att taket i sjukförsäkringen skall höjas till att återigen motsvara tio basbelopp. Vi föreslår en sådan höjning i våra budgetmotioner för utgiftsområde 10 och 12. Mot denna bakgrund bör regeringen återkomma med förslag på en höjning av taket i sjukförsäkringen enligt ovan. Detta bör riksdagen begära.

Den modell som regeringen vill införa om historiskt fastställande av den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) skulle innebära en avsevärd försämring framför allt för dem som varit sjukskrivna eller arbetslösa under de senaste tolv månaderna. De ändrade beräkningsgrunder som regeringen infört har gjorts för att motsvara ett en sådan historisk SGI. Den innebär en sänkt ersättningsnivå med över 2 procent för alla sjukskrivna och föräldralediga. Vi vill återställa detta och att beräkningsgrunden i SGI:n skall höjas så att ersättningen i sjuk- och föräldraförsäkringen återställs från 77,6 procent till 80 procent. Vi föreslår att en sådan höjning görs och avsätter medel för detta i våra motioner om utgiftsområde 10 och 12. Mot denna bakgrund bör regeringen återkomma med förslag på en ändrad beräkningsgrund för SGI enligt ovan. Detta bör riksdagen begära.

För att förstärka de ekonomiska villkoren för en grupp som är mycket eftersatt föreslår vi dessutom att ersättningsnivån skall höjas. Vi föreslår en stegvis höjning som är uppe på 67 procent 2010. Vi föreslår i detta syfte en ökning av anslaget med 600 miljoner kronor. För kommande år lämnar vi i vårt budgetalternativ utrymme på 1 200 miljoner kronor 2009 och 1 850 miljoner kronor 2010 för en sådan höjning av sjuk- och aktivitetsersättningen.

Mot denna bakgrund bör regeringen återkomma med förslag på en höjning av sjuk- och aktivitetsersättningen enligt ovan. Detta bör riksdagen begära.

De satsningar som har gjorts under senare år för att stärka de ekonomiska villkoren för fattiga pensionärer genom höjningar av bostadstillägget till 93 procent har inte omfattat personer som uppbär sjuk- och aktivitetsersättning. Denna grupp omfattades inte heller av de uppräknningar av hyrestaket som genomförts och inte heller av regeringens förslagna höjning av hyrestaket till 5 000 kronor. Detta slår hårt mot en redan utsatt grupp och måste rättas till. Vänsterpartiet föreslår för 2008 en höjning av ersättningsnivån i bostadstillägget för både pensionärer och personer med sjuk- och aktivitetsersättning till 94 procent samt en höjning av hyrestaket till 5 000 kronor för personer med sjuk- och aktivitetsersättning. Vi föreslår en fortsatt höjning av ersättningsnivån till 95 procent för bägge grupperna 2009. Vi anvisar medel för denna höjning i vår budgetmotion för utgiftsområde 10 och 11. Mot denna bakgrund bör regeringen återkomma med förslag på en höjning av bostadstillägget enligt ovan. Detta bör riksdagen begära.

8.2 Använd överskott till att förbättra försäkringen

Sedan en tid tillbaka har ett visst överskott funnits inom sjukförsäkringen. Detta har medfört att krav framförts om att uttaget av arbetsgivaravgifterna därför bör minskas. Vi avvisar detta. Eftersom avgifterna tillhör löntagarna skall eventuellt överskott användas till att förbättra försäkringen och till åtgärder som möjliggör för ett rymligt arbetsliv som förhindrar att människor slås ut. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Regeringen utformar stora delar av sin arbetsmarknadspolitik genom olika former av nedsättningar av socialavgifterna. Detta är problematiskt inte enbart därför att förslagen i sig har som direkt konsekvens, och ibland även uttryckligen till syfte, att förstärka klyftorna på arbetsmarknaden. Det är även problematiskt mot bakgrund av att detta på sikt riskerar att urgröpa systemets finansiering och därmed framtida utbetalningar. Vi avvisar därmed bl.a. regeringens förslag om såväl nystarts- som nyfriskjobb, om nedsättningar av socialavgifterna för delar av tjänstesektorn, om sänkta arbetsgivaravgifter för att anställa ungdomar respektive för att anställa äldre.

8.3 Rättssäkerhet i sjukförsäkringen

Vi vill satsa på att stärka försäkringen. Vi vill avsätta medel bl.a. inom sjukförsäkringen till att förstärka tillgången till företagshälsovård av hög kvalitet. Arbetet med certifiering och utvecklingen av medicinsk och annan arbetsplatsrelaterad rehabilitering behöver skyndsamt förstärkas. Vi utvecklar våra förslag om detta i vår motion om minskad arbetsrelaterad ohälsa.

Fel! Okänt namn på

8.3.1 Högriskskydd för långtidssjukskrivna

Vi vill bl.a. att medel inom sjukpenningsanslaget skall användas till ett förstärkt särskilt högriskskydd för långtidssjukskrivna som undantas från sjuklöneperioden i ett år vid återgång i arbete hos samma eller ny arbetsgivare. Det leder till ökad vilja hos arbetsgivare att anställa personer som har långtidsfrånvaro på arbetsmarknaden på grund av sjukdom. Mot denna bakgrund bör regeringen återkomma med förslag till förändring av lagen (1991:1047) om sjuklön i enlighet med det ovan angivna. Detta bör riksdagen begära.

8.3.2 Värna läkares sjukskrivningsrätt

I jakten på att halvera sjukfrånvaron ifrågasätts allt oftare de sjukintyg som behandlande läkare utfärdar. Detta har medfört att många har förlorat sin ersättning. För att komma till rätta med detta är det viktigt att sjukskrivande läkares intyg håller tillräckligt hög kvalitet och att handläggarna på Försäkringskassan förhålla sig självständigt till försäkringsläkarnas utlåtanden i de beslut som fattas. Försäkringskassans tjänstemän har en annan typ av erfarenhet och kompetens än den som försäkringsläkarna har, vilket är viktigt för bedömningen av ärendet. Försäkringsläkarnas utlåtande skall betraktas som en del av det underlag som skall ligga till grund för den helhetsbedömning som Försäkringskassan skall göra.

Det är den patientansvariga läkaren som ytterst ansvarar för kontinuitet och medicinsk kunskap om den enskilda patienten. Det är därför viktigt att betona patientansvarig läkares kunskap också för bedömningen av behovet för sjukskrivning. Försäkringsläkare eller andra granskande läkare som föreslagits utföra så kallad second opinion har bara den ansvariga läkares journal som underlag för sin bedömning och saknar därmed kunskap om patientens specifika behov och förutsättningar. Det är ändå viktigt att dessa läkare har en god kunskap om den patientnära vården för att kunna värdera kvaliteten på sjukintygen. Det är av stor vikt att läkares sjukskrivningsrätt värnas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare är det avgörande för den försäkrades rättssäkerhet att försäkringsläkarna står under tillsyn. Därför bör regeringen skyndsamt återkomma med förslag på hur sådan särskild tillsyn av försäkringsläkarna skall ske. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.3.3 Sjukpenning med fler steg

Enligt dagens regelsystem är det enbart möjligt att vara sjukskriven på antingen 25, 50, 75 eller 100 procent. För att stärka individperspektivet och möjliggöra för mer individuella rehabiliteringslösningar bör ett obegränsat antal steg finnas i sjukpenningen. Härigenom tas utgångspunkten för hur mycket en arbetstagare kan arbeta i den enskildas förutsättningar medicinskt och i förhållande till arbetsplatsen. Det är angeläget att arbetstagaren återgår i arbete så snart som möjligt och i den omfattning som är möjlig enligt arbetstagarens arbetsförmåga. En sjukpenning med fler steg där den försäkrade kan vara sjukskriven på vilka procentandelar som helst stärker möjligheten till

kontakt med arbetsplatsen. Därför bör regeringen återkomma med förslag till hur en sjukpenning med fler steg bäst kan genomföras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8.3.4 Slopad karensdag

Karensdagen innebär att människor inte har råd att vara hemma när de är sjuka. Detta bidrar till att öka människors osäkerhet och otrygghet. Karensdagen är särskilt problematisk för personer som arbetar i en dålig arbetsmiljö, har en utsatt ekonomisk situation, skiftarbetar, har flera arbetsgivare eller lider av ohälsotillstånd av olika slag. I dag innebär karensdagen att många går till jobbet fast de är sjuka, vilket troligen ökar ohälsan för individen i ett senare skede. Därför bör regeringen återkomma med förslag på ändring som innebär att karensdagen avskaffas. Detta bör riksdagen begära.

8.3.5 Sjukgymnasters sjukskrivningsrätt

Det är väl känt vilka sjukdomar som dominerar bland de sjukskrivna. Det handlar om värk och problem från rörelseapparaten och om psykisk ohälsa, psykisk ohälsa definierad både som sjukdom och som symtom vid t.ex. utmattning och stress.

Personer med svåra problem i rörelseapparaten har oftast sin primära kontakt med sjukgymnast eller motsvarande i komplement till allmänläkare, ortoped eller neurolog. Men den regelbundna kontakten och bedömningarna utförs oftast tillsammans med sjukgymnasten. Det innebär att sjukgymnasten har stor kännedom om patientens hinder och möjligheter. Därutöver ligger det i sjukgymnastens profession att arbeta hälsoinriktat och utifrån de resurser varje patient har. Det borde därför ligga nära tillhands att ge sjukgymnasterna ökade möjligheter att ta ett helhetsansvar för långtidssjukskrivna med besvär från rörelse- och stödorganen. Vi utvecklar våra idéer om sjukgymnasters sjukskrivningsrätt i en särskild motion.

8.3.6 Ökade resurser till Försäkringskassan

Regeringen föreslår i budgetpropositionen en kraftig minskning av Försäkringskassans medel. Detta tillsammans med den låga löneomräkning som görs innebär att personalminskningarna inom myndigheten kan förväntas bli mycket stora under de kommande åren. För att värna rättssäkerheten och kvaliteten på handläggningen föreslår vi en förstärkning av medlen till Försäkringskassan. Vi anvisar medel för detta i vår budgetmotion om utgiftsområde 10. Dessa medel skall inte användas till anställningar av så kallade fuskjägare utan till att öka personaltätheten företrädesvis på Försäkringskassans lokala kontor.

Fel! Okänt namn

9 Avslutning

Det svenska pensionssystemet reformerades utan någon allmän debatt, och uppgörelsen innebar ett systemskifte utan förankring hos medborgarna. Nu kan vi komma att få ett lika avgörande systemskifte även vad gäller socialförsäkringarna och även i detta avseende få ett komplicerat, svåröverblickbart och administrativt dyrt system som missgynnar stora delar av befolkningen. Risken är också stor att detta genomförs snabbt utan demokratisk förankring. Den grupp som verkställt pensionsreformen har genomgående arbetat bakom lyckta dörrar och uteslutit alla möjligheter till genomgripande samhällsdebatt. Det är därför av avgörande vikt att en systemförändring av den omfattning som en reformering av socialförsäkringssystemet skulle kunna komma att innebära, inte får komma till stånd utan fullständig demokratisk insyn och deltagande.

Utformningen av våra socialförsäkringar bygger på en hög sysselsättning med så många som möjligt i arbete. Därför är det absolut viktigaste för att rädda socialförsäkringarna att få ner de höga sjuktalen genom att satsa på rehabilitering och ett friskare arbetsliv och att uppfylla målen om full sysselsättning.

I detta sammanhang är det också viktigt att nämna att den restriktiva penningpolitik som förs av Riksbanken begränsar möjligheterna att få fart på sysselsättningen. Riksbankens inflationsmål är satt till 2 procent. Det är Vänsterpartiets mening att en aktiv politik för full sysselsättning kräver en demokratisk penningpolitik som inte begränsas genom övergripande mål om låg inflation. Riksbankens självständighet har i detta avseende satt gränser för dessa möjligheter.

Vänsterpartiet motsatte sig pensionsreformen, och vår kritik har också med stor tydlighet visat sig stämma. Pengarna räcker inte till rimliga pensioner, och den spekulationskarusell som dragits igång på börsen har inte gynnat den enskilda löntagaren utan tvärtom urholkat legitimiteten för hela systemet. Vänsterpartiet kommer inte heller att medverka till något liknande när det gäller socialförsäkringarna, och vi kommer att kraftfullt bekämpa att en sådan systemförändring kommer till stånd.

Stockholm den 4 oktober 2007

Lars Ohly (v)

Marianne Berg (v)

Elina Linna (v)

Alice Åström (v)

Wiwi-Anne Johansson (v)

Kent Persson (v)

LiseLotte Olsson (v)